

ELS ABSTENCIONISTES BARCELONINS MÉS GRANS DE TRENTA ANYS

Eulàlia Solé

Es tracta d'un estudi sobre l'abstenció electoral realitzat en col.laboració amb la Dra. Rosa Virós. En aquesta comunicació, exposaré la metodologia emprada, un perfil molt succint dels entrevistats i les conclusions que s'han extret.

1. METODOLOGIA

En abordar una investigació sobre els abstencionistes de Barcelona més grans de trenta anys, un del objectius per assolir era que les entrevistes ens proporcionessin un ventall de persones alhora variat i significatiu. A les variables indispensables de sexe i edat n'havia d'afegir una altra que, a més a més de ser socialment representativa, ens permetés establir, entre els abstencionistes, diferències i comparacions basades en un factor sociològicament rellevant. Aquest factor podia ser la classe social?, ens vam preguntar.

Per alguns corrents de pensament, la posició/consciència de classe hauria perdut importància en l'explicació del comportament electoral. Serien altres factors els que influïrien en més alt grau, o "també", en les opcions i actituds en front les urnes. Tanmateix, és possible deslligar qualsevol factor social d'una base classista?. Si la biografia, l'experiència personal o l'educació són alguns dels elements explicatius del comportament, que potser no estan relacionats amb la capa social a què s'ha pertangut o es pertany?.

Per altra banda, en el cas dels abstencionistes, qualsevulla investigació ha d'esbrinar fins a quin punt els motius de l'abstenció provenen del comportament dels partits que es presenten als comicis i fins a quin punt provenen de la cultura política dels electors. En ambdós casos, es tracta, en una part important, de la manera com cada individu construeix la realitat, tant la seva particular com la

social. Construcció que sens dubte té molt a veure amb la posició que ocupa a l'estructura social.

A partir d'aquestes reflexions, breument exposades, es va considerar metodològicament correcte distribuir el nombre d'entrevistes en tres grups, basats en les capes socials alta, mitjana i baixa respectivament. Un altre aspecte per determinar era el criteri a partir del qual definiríem la pertinença a cadascuna de les classes. Atès que l'elecció de les persones per entrevistar s'havia de fer aleatòriament i entre ciutadans desconeguts, és a dir, dels quals no coneixeríem d'antuvi més dades que les purament administratives, vam decidir que el barri on residien podia constituir un factor definitori de la capa social. A tal efecte, els districtes escollits com a representatius i diferenciadors van ser els següents:

Per a la classe alta: Sarrià i Sant Gervasi; per a la mitjana: Guinardó i Horta; i per a la baixa: Nou Barris i Ciutat Vella.

Previ compromís de confidencialitat, es va obtenir un llistat d'electors que no havien votat almenys en una ocasió i que estaven empadronats en algun dels barris escollits. En aquest llistat també disposàvem de dades com sexe, edat, nivell d'estudis, professió, estat civil i lloc de naixement. Ens convenia obtenir una diversitat de persones per entrevistar les dades objectives de les quals es repetissin de manera el més similar possible en cadascuna de les tres capes socials. Per altra banda, el nombre òptim d'entrevistats es xifrava en trenta, cinc dones i cinc homes per cadascun dels barris, tots ells majors de trenta anys.

Tanmateix, no va ser fàcil establir contacte amb les cent persones seleccionades d'entrada i, encara menys, aconseguir una entrevista. Per aquest motiu, la distribució dels entrevistats en cadascuna de les tres capes socials no ha respost exactament a l'esquema previst en teoria. Les entrevistes no han estat trenta, sinó vint-i-tres; i el nombre d'entrevistats per cadascuna de les classes socials ha estat el següent:

Classe alta: sis persones (tres dones i tres homes). Classe mitjana: set persones (tres dones i quatre homes). Classe baixa: deu persones (cinc dones i cinc homes).

Quines dificultats vam trobar a l'hora de concertar les entrevistes?. De cert que van ser moltes, no essent pas d'estranyar si tenim en compte que es tractava d'abordar per telèfon a persones desconegudes per a demanar-los una part del seu temps i per a un assumpte que, tot i explicar-lo bé i amb delicadesa, podia despertar, com així va ser, recels i suspicàcies. Per sort, vam comptar amb la col·laboració d'una estudiant de Ciències de la Informació, Laura Carrió, ara ja llicenciada, que eficaçment es va encarregar del contacte telefònic amb les abstencionistes de la llista, obtenint la cooperació d'unes quantes persones, les quals es van avenir a respondre preguntes durant dues hores.

Laura Carrió, a més a més d'aconseguir el sí telefònic de la major part dels entrevistats (la resta es va haver de cercar mitjançant relacions personals de l'equip de treball), ens ha descrit tant les complexitats de l'apropament telefònic com els motius, o excuses, esgrimits per aquells que es van negar a concedir l'entrevista. Esquemàticament, algunes anècdotes són aquestes:

En fer les trucades es presentava l'estudi com una anàlisi de la vida quotidiana dels barcelonins. Es fugia de plantejar-lo com una investigació sobre l'abstenció perquè es preveia una resposta majoritàriament negativa, emparant-se en què el vot és secret i pertany a la llibertat i intimitat de cadascú. Se'ls advertia que l'entrevista seria totalment anònima i que es faria al propi domicili, donant-se totes les facilitats de dia i hora. Nogenysmenys, els resultats de les trucades van ser defraudants. Amb l'objecte d'il·lustrar les raons adduïdes o les actituds mostrades en el sí de cada classe social, a l'estudi es fa esment d'alguns casos concrets.

Classe alta: dona de cinquanta-tres anys que té molta feina entre el seu marit i tres fills i no disposa ni d'un minut de temps lliure.

Home de trenta anys, metge i solter, que té molta feina a la seva consulta i en un hospital.

Classe mitjana: dona de cinquanta-cinc anys que marxa de vacances aquell mateix dia.

Dona de quaranta-quatre anys a qui no interessien aquestes coses i a qui és impossible de convèncer.

Dona de seixanta-un anys que resideix a Mallorca i que casualment es troba a Barcelona per a anar al metge i que està a punt d'agafar l'avió cap a les Illes.

Dona de quaranta-tres anys que estaria encantada de poder col·laborar però que se'n va de vacances.

Dona de trenta-quatre anys el marit de la qual acaba de ser operat i que ha de tenir cura d'ell.

Home de quaranta-set anys que d'entrada no es mostra ben predisposat però que al final es deixa convèncer; es torna a trucar per quedar amb dia i hora, però quan l'entrevistador hi va, l'esposa li diu per l'interfon que no hi és; quan hi torna al cap d'una estona, no contesta ningú.

Dona que diu que treballa tot el dia fora de casa i que quan arriba està molt enfeïnada i no pot perdre el temps.

Dona de quaranta-tres anys que no posa cap inconvenient; quan se la torna a trucar per concertar dia i hora definitivament, manifesta que ha telefonat a la Facultat de Sociologia i li havien dit que no tenien cap notícia sobre aquest estudi;

se li diu que la Facultat té molts departaments, i que si ho considerava necessari li enviaríem una carta de confirmació; n'està d'acord, se la torna a trucar quan ja té la carta i respon que està molt ocupada i que se'n va fora de Barcelona.

Classe baixa: (Nou Barris) dona de seixanta-set anys que està disposada a fer l'entrevista per telèfon però no pas a obrir la seva casa a cap estrany, atès que darrerament hi ha hagut molts atracaments al seu barri.

Dona de seixanta-un anys a qui es truca al migdia i diu que fa tard per anar a treballar; en telefonar al vespre, el marit idu que no s'hi pot posar; en insistir, respon que "ell és el marit" i que no la deixa posar al telèfon.

Dona de seixanta-un anys que ve del metge per una depressió i que no estarà per aquests temes.

Dona de quaranta-quatre anys que dóna aquesta resposta literal, "mi marido es muy raro y estas cosas no le gustan; además, yo pasa de esto".

Dona de cinquanta-tres anys que diu que no pot perdre tota una hora.

Home de seixanta-dos anys que es mostra amable però que diu que en aquest moment té molta feina i que torni a trucar; en fer-ho, manifesta que això no li interessa gens, que és molt escèptic i que no creu que les seves opinions puguin canviar res; al final gairebé penja el telèfon.

Home de setanta-cinc anys l'esposa del qual és la que contesta al telèfon i diu que porta sis anys a una residència.

(Ciutat Vella) dona de de seixanta-set anys que diu "estas cosas no me interesan"; en insistir, penja el telèfon.

Home de trenta-nou anys que es mostra favorable, però en anar a casa seva per fer l'entrevista no obre la porta; en telefonar l'endemà, la seva dona diu que és fora de Barcelona per feina.

Home de seixanta-dos anys que diu que no és mai a casa i que quan arriba al vespre només té ganes de descansar.

Home de seixanta-set anys que no contesta ell mateix; el que agafa el telèfon diu que està malalt i no se'l pot marejar.

Tot resumint, observem alguns trets diferenciadors entre els tipus de pretext al·legat segons el barri. A les classes alta i mitjana, l'excusa més utilitzada va ser la feina i la manca de temps, o bé la sortida cap a un altre indret, fos per motius de treball o per vacances. Cal destacar també la indagació feta per una dona de la classe mitjana pre a comprovar si la Universitat estava o no involucrada en la investigació. Pel que fa a la classe baixa, les raons per negar-se no solament van

denotar una major desconfiança vers els estranys, sinó que les actituds van ser menys "educades": penjaven el telèfon, declaraven que no els interessava el tema ni desitjaven col.laborar, confirmaven l'entrevista i després no obrien la porta. Una altra diferència significativa va raure en la figura del marit, adduïda com una força per a impedir que la seva dona sostingués l'entrevista o, simplement, es posés al telèfon.

Les vint-i-tres entrevistes que finalment es van aconseguir van ser realitzades l'any 1990, utilitzant una gravadora. Després van ser transcrites, i a partir dels textos es va procedir al seu "buidatge", dividint el contingut en diferents apartats.

2. ALGUNS TRETS DELS ENTREVISTATS

En analitzar les entrevistes, a més a més de la variable "classe social" - considerada com a independent i definida pel barri on es residia- en cadascuna de les classes també es van considerar com a viables significatives el sexe i l'edat, fent distinció entre els que tenien de trenta a cinquanta anys i els de cinquanta anys en amunt.

De les sis entrevistes realitzades a la *classe alta*, a cada sexe li'n an correspondre tres. Les dones tenien trenta-quatre, quaranta i quaranta-cinc anys, respectivament, mentre que els homes en tenien trenta, trenta-quatre i cinquanta-cinc. Totes les dones pertanyien, doncs, al grup de "fins a cinquanta anys", mentre que entre els homes, dos entraven a l'esmentat grup i un el sobrepassava.

De *les dones*, la de trenta-quatre anys era nascuda a Barcelona, soltera, parlava català i treballava de traductora. Era abstencionista estructural per motius ideològics. De família liberal, la repressió franquista la va conduir a valorar el canvi democràtic, però després s'havia sentit decebuda ha que no havia vist cap transformació social ni econòmica. No creia en el sistema polític, i en acabar l'entrevista digué textualment a l'entrevistador: «ja sé que aquesta entrevista és un sondeig preelectoral, i ja pots dir als teus jefes del PSOE que no els penso votar».

La de quaranta anys era natural d'Oviedo, dissenyadora d'alta costura, divorciada des de feia onze anys i mare de quatre fills. Parlava en castellà i el seu discurs era de dretes i espanyolista. Abstencionista crònica, la seva ideologia s'expressava en aquests termes: atès que no li agradava el canvi del franquisme cap a la democràcia, no la volia recolzar amb el ritual de les urnes. Malgrat això, estava prenent consciència que votant podia contribuir a reforçar la dreta en contra del partit socialista, al qual veia com el responsable de tots els mals.

Quant a la de quaranta-cinc anys, era una barcelonina que parlava castellà. Es dedicava a la dietètica com a hobby, per a desconnectar de la família, assistint a congressos nacionals i internacionals. Estava casada i tenia tres fills. Tot i ser catalana descendent de catalans, es declarà espanyolista, definint-se alhora com a socialdemòcrata i com a conservadora, presentant un discurs ple de

contradiccions. No va admetre que fos abstencionista, però sí, que desconfiava de tots els partits i dels polítics en general. Només els Verds despertaven el seu interès. Per altra banda, refusava el nacionalisme català però digué que votava CIU i que acceptaria un estat federal.

Pel que fa *als homes*, el de trenta anys havia nascut a Barcelona, parlava català, era metge i vivia aparellat amb una dona que tenia un fill. D'ençà de les eleccions del 1982 i del referèndum sobre l'entrada a l'OTAN, s'havia convertit en un abstencionista estructural i ideològic. Es va mostrar indiferent respecte de l'espanyolisme o el nacionalisme català, declarant-se decebut en general i pretenent només que el deixessin viure tranquil. Estava convençut que res no podia modificar les estructures actuals, però, amb tot, va declarar que si es presentés una alternativa creïble, seria capaç de tornar a votar.

L'home de trenta-quatre anys també era barceloní i també parlava català. Era director de fotografia a TV3 i estava separat.

Tot i ser un abstencionista intermitent, mostrà una clara adscripció a l'abstenció crònica degut a la seva manca d'integració. El seu lema era, "no m'interessa la política i tinc coses més importants per fer". No era ni espanyolista ni catalanista, ni tampoc, especialment crític amb el govern.

Malgrat el seu desengany/desinterès vers el sistema polític, valorava la democràcia en front de la dictadura franquista.

Finalment, el de cinquanta anys també havia nascut a Barcelona i parlava català. Doctor enginyer industrial i llicenciat en Dret, era gerent d'una gran empresa, estava casat i tenia vuit fills. Abstencionista intermitent, votava segons la importància que concedia als comicis. Tanmateix, ideològicament es mostrava com un abstencionista estructural degut als seus principis àcrates. Ni espanyolista ni catalanista, s'adcrivia a l'internacionalisme anarquista. En el seu discurs, fluctuava entre l'anarquisme polític i el capitalisme econòmic. Remarcant, a més a més, que en la seva joventut havia militat al FLP i al PSUC, evolucionant després cap a un anarquisme còmode que li permeti ser gerent d'una societat anònima i, al mateix temps, escriure a diverses revistes contra el poder de l'estat. A les eleccions autonòmiques no votava mai perquè els nacionalismes li repel·lien, declarant-se també desenganyat perquè el canvi socialista havia desembocat, en paraules textuais, "en un govern absolutista". L'únic moviment que li semblava interessant era l'ecologista.

Pel que fa a la *classe mitjana*, les entrevistes realitzades varen ser set, tres de les quals van correspondre a dones que tenien trenta-sis, quaranta-dos i seixanta-tres anys, respectivament, i la resta a homes de trenta, trenta-set, quaranta i cinquanta anys. Tots els homes pertanyien, doncs, al grup de "fins a cinquanta anys", mentre que entre les dones n'hi havia una que es trobava en el de més grans d'aquesta edat.

Entre les *dones*, la de trenta-sis anys havia nascut a Castelló (Catalunya sud, en deia), parlava català, era mestra de professió però estava retirada per haver-se quedat cega, estava casada i no tenia fills. Abstencionista intermitent ideològica, votava segons el caràcter de la consulta. D'esquerres, anteposava la lluita de classes al nacionalisme, tot i sentir-se ciutadana dels Països Catalans. Va votar NO a la Constitució i es va abstenir al Referèndum per a la Reforma política i als comicis per a l'Estatut de Catalunya. Les vegades que havia votat, ho havia fet a favor de partits petits. Per altra banda, creia que s'havia de votar en blanc, perquè sinó, l'abstenció activa es barrejava amb la passiva.

La de quaranta-dos anys era natural de Barcelona i també s'expressava en català. Mestressa de casa, de soltera havia treballat de perruquera, estava casada i era mere de tres fills. El seu marit estava aturat des de feia tres anys, però malgrat això, a la casa es respirava un ambient de benestar. Es va convertir en abstencionista crònica ideològica a partir del 1982, desencisada del PSC-PSOE. De tendència esquerrana, es declarava catalanista però no independentista. Qüestionava la democràcia actual aduint que permet expressar-se però no pas canviar les decisions dels polítics. No votava perquè no confiava que cap partit li solucionés els seus problemes, i per tant, s'hagués trobat com "fent el pallaso". Mostrava un certa enyorament del franquisme en el sentit que hi havia més ordre, tendint cada vegada més a oblidar tant els seus errors com la manca de llibertats.

La dona de seixanta-tres anys era de Reus, de parla catalana i mestressa de casa. Estava casada i tenia dos fills. De soltera havia treballat a les arts gràfiques. Per una banda es mostrà molt afecta a Catalunya, però per l'altra, reconegué que no mouria ni un dit per defensar el català en front del castellà. La seva actitud era totalment adaptativa, lluny de qualsevol risc. No va admetre que fos abstencionista, sinó que es declarà votant de CIU i molt distanciada del socialisme. La seva experiència dintre del primer franquisme va ser molt negativa, però no deixava de valorar que després, tot treballant, van tirar endavant. En canvi, a la democràcia li retreia un cert desori. Clarament apolítica, considerava que, "quan el sol surt, surt per a tothom".

Respecte dels *homes*, el de trenta anys era un assitent social que havia nascut a l'Hospitalet de Llobregat, que parlava català, que vivia aparellat amb una dona que no tenia fills. Pertanyia al grup dels abstencionistes intermitents ideològics, votant o no segons la transcendència de les consultes electorals i l'atractiu de les alternatives. D'esquerres i nacionalista català havia evolucionat des d'una participació activa al sindicalisme i a la política anarquistes fins a una actitud més passiva. Tot i la seva joventut, va viure el franquisme com un temps angoixant, i per tal d'oposar-se a la repressió sexual d'aquella època, mantingué relacions homosexuals. Després d'aquell sistema dictatorial, valorava la democràcia en el que val, i si bé no deixava de parlar de desencís, continuava confiant en el pes de les accions de base.

El de trenta set anys era natural de Mallorca, treballava de guàrdia municipal, estava casat i tenia dos fills. Era un dels que no admetia el seu abstencionisme,

mostrant-se com a admirador de Jordi Pujol, tot i treballar en un ajuntament regit pels socialistes. Declarà que fins l'any 1982 havia votat pel PSC-PSOE, però que després sempre ho havia fet per CIU. No veia factible la independència de Catalunya, però considerava que els catalans no poden sentir-se integrats a l'estructura de l'Estat espanyol. El seu ideal era una Catalunya integrada en una Confederació de pobles europeus.

El de quaranta anys era un barceloní que parlava català, metge, casat i sense fills. Mai no havia tingut feina fixa, sinó que treballava nou mesos en un ambulatori de la Seguretat Social, després entrava a l'atur, i així succesivament. Era un abstencionista intermitent amb un fort contingut ideològic. Havia militat en partits nacionalistes d'esquerra, fins que va arribar a la conclusió, literalment, "que t'estàs pegant cops contra la paret". Molt crític amb el sistema parlamentari capitalista, malgrat tot, se sentia atret per les urnes. Es va manifestar com a nacionalista independentista i radical d'esquerres, dedicant als socialistes les seves opinions més dures. Dues frases seves van ser: "cada vegada que ha eleccions proclamen que volen un estat federal, però ells són tremendament centralistes". I va afegir: "vaig brindar amb cava el 28 d'octubre de 1982, però n'estic penedit d'haver-ho fet".

Per últim, el de cinquanta anys havia nascut a Castelló i parlava català, era un mecànic qualificat, estava casat i tenia dos fills. Era un abstencionista estructural no integrat que, malgrat expressar-se en català, se sentia castellà, no semblant-li gens bé que alguns catalans no volguessin ser espanyols. Des de feia vint-i-cinc anys, tots els caps de setmana anava de càmping amb la família, no havent tingut mai cap mena d'actitud participativa en els àmbits social o polític. Estava satisfet amb la societat i amb la vida que havia tingut fins al moment. En parlar del franquisme, el que més va remarcar va ser que llavors no es podia acomiadar als treballadors. Confessà que no distingia entre dretes i esquerres, i que això no li preocupava el més mínim.

En referència a la *classe baixa*, es van poder fer les deu entrevistes proposades d'antuvi, cinc dones i cinc homes. Les dones tenien trenta-set, cinquanta, cinquanta-cinc, seixanta i setanta-dos anys, respectivament, essent l'edat dels homes de vint-i-nou, trenta, trenta-un, cinquanta-dos i cinquanta sis anys. Dues dones pertanyien, doncs, al rang de "fins a cinquanta anys", i eren tres els homes que es trobaven en aquest grup.

De les *dones*, la de trenta-set anys era d'Astúries, de parla castellana, exercia de mestra en una escola d'adults i era soltera sense fills. Es tractava d'una abstencionista estructural ideològica. Feia dotze anys que, en entrar en contacte amb l'Associació de Veïns de Nou Barris, va col·laborar en la posta en marxa de l'escola d'adults on treballava. No se sentia de Catalunya degut a què vivia en un barri d'immigrants, i tant ella com els seus veïns formaven una mena de *gueto*. Tanmateix, comprenia que les membres d'una nació no volguessin ser independents, i apostava per un estat federal. Se sentia molt implicada socialment, no podent presenciar un injustícia sense prendre partit. Al principi de

la democràcia votava el PSUC, considerava que havia tingut molts trumfos a la mà i no havia sabut aprofitar-los. A la democràcia en conjunt li retreia la impossibilitat de contactar amb els polítics. Un dels seus raonaments, fou: "en aquests moments, ni tan sols podem parlar amb els de l'ajuntament, que els tenim aquí al costat, i que en realitat són els nostres primers enllaços amb les institucions".

La de cinquanta anys havia nascut a Tarragona i parlava català. Era mestressa de casa (modista de soltera), casada i mare de tres fills, un dels quals s'havia declarat insumís. Era una abstencionista estructural ideològica, decebuda de l'actual sistema de partits en conjunt i, en particular, de la política del PSOE des de l'any 1982. D'esquerres, se sentia catalana però no pas nacionalista, anteposant els problemes de classe als nacionals.

La dona de cinquanta-cinc anys era barcelonina, mestra de català, casada i mare de dos fills. De soltera havia treballat d'administrativa. El seu marit era murcià i estava empleat en un banc, i el fill era redactor d'una revista dedicada als temes ecològics. Abstencionista estructural ideològica, igual com l'anterior se sentia catalana però no nacionalista, i encara menys, independentista, tot i considerar que econòmicament la independència seria factible. Creia que l'Estat de les Autonomies potser era l'única cosa que s'havia fet amb una mica de seny. Abonava les manifestacions al carrer, perquè, a més a més de fer prendre consciència, en certa manera, a la societat, "passen una mica d'energia dels uns als altres, veient que no s'està sol". Va pertànyer a l'Associació Anti-OTAN en ocasió del Referèndum, i fins i tot va anar a Madrid. Des de llavors, no havia tornat a votar. El marit militava al PSC, i ella reflexionava així: "... és clar, tendeix a la dreta". L'únic moviment que li interessava era l'ecologista.

La de seixanta anys era de Madrid però residia a Barcelona des de molt petita, i parlava català. Modista de professió, en aquells moments treballava d'assistenta a dues cases i venia cosmètics a persones conegudes. Era vídua de feia poc i mare de tres fills. Era una abstencionista crònica no integrada. Tot i que no va admetre el seu abstencionisme, del seu discurs s'extreia l'absència de participació a les urnes. Sens dubte, el recel de reconèixer-ho es fundava en la solidificació dels missatges franquistes, quan el fet de no anar a votar era castigat tant laboralment com moralment. No es va reconèixer ni de dretes ni d'esquerres, malgrat que el seu raonament era netament reaccionari. Durant el franquisme va passar gana, "però per les drogues i els lladres, era millor en Franco", va dir. Llavors es vivia més tranquil que no pas amb la democràcia, pensava, i l'únic que li havia fet una mica de pes havia estat en Ruiz Mateos. Ni els pacifistes ni els ecologistes no li agradaven, perquè, comptat i debatut no donaven feina. No era ni espanyolista ni nacionalista catalana, sinó "del pa de menjava". Els seus interessos es limitaven, doncs, a la privacitat, a anar tirant.

Per últim, la de setanta-dos anys era natural de Barcelona i parlava català. Modista retirada, era vídua des de jove i sense fills, ja que els dos que havia tingut se li havien mort a l'adolescència. Era una abstencionista intermitent a la força, ja

que per motius de salut depenia d'una altra persona per a anar a votar. Quan ho feia, era fidel a CDC. Se sentia catalana, però no creia que Catalunya pogués ser independent. Estava d'acord amb l'Estat de les Autonomies i pensava que l'intent d'implantar un estat federal provocaria una altra guerra civil. Mentre va treballar fora de casa va estar sindicada, però mai no havia militat en cap partit. De família sense instrucció i totalment apolítica, recordava que el seu pare deia: "Avui anem a votar. En Joan de la taverna em dona deu duros per què voti per fulano". Rebutjava la manca de llibertat viscuda sota el franquisme, i basant-se en la pròpia experiència, creia que "si tots els treballadors estiguessin sindicats, el poble seria més fort".

Pel que fa als *homes*, el de vint-i-nou anys era de Barcelona, mestre industrial, separat, i parlava castellà. Abstencionista estructural ideològic, no votava des de l'any 1986. Es definia d'esquerra, però es mostrava decebut tant del sistema de partits com del PSOE en concret. Respectava el nacionalisme català i valorava l'autonomia perquè la descentralització podia conduir a una millor distribució dels recursos. No era independentista, però veia bé una Catalunya federalista. Per altra banda, es definia com a europeïsta. Argumentava que cap partit no solucionaria els seus problemes, ni tampoc creia en l'eficàcia de les mobilitzacions populars. Pel que fa a les campanyes electorals, les qualificava d'espectacles llastimosos, i l'únic aspecte social i polític que despertava el seu interès era la defensa del medi ambient.

L'home de trenta anys era de Girona, empleat de banca des dels quinze anys i solter. Parlava castellà, i deia que no se sentia ni espanyol ni català ni europeu, sinó ciutadà del món. La seva Catalunya ideal era igualitària, molt participativa i sense estat, segons un model més o menys llibertari. Abstencionista estructural ideològic, va afirmar que mai no havia votat. Per principis, rebutjava el sistema democràtic per delegació de vot, considerant que els partits són la negació de la participació de les persones. Una frase concreta va ser: "s'ha de treballar des de baix, amb la gent, treure-la de casa i de la televisió". I es queixava que al barri no hi havia casals per a joves ni espais, la qual cosa conduïa a la marginació.

El de trenta-un anys havia nascut a Barcelona i parlava català, era carter, estava casat pel civil i no tenia fills. Abstencionista estructural ideològic, era nacionalista independentista. L'autonomia mai no li havia satisfet. Creia que només servia perquè, comparant-la amb la situació anterior, la gent digués, "oh, que contents estem!". Hagués volgut una Catalunya amb un sistema de soviets i un exèrcit popular i independent, si bé federada amb altres pobles, no solament els europeus. Quan a la Unió Europea, pensava que seria l'Europa dels mercaders. Considerava que les manifestacions i els actes reivindicatius podien influir en els canvis socials, tot i que cada dia se sentia més escèptic i amb menys ganes de canviar res. Va dir No a la Constitució i al Referèndum sobre l'OTAN. A les primeres eleccions votava per la LCR i després, pel PST, però darrerament ja no votava, perquè no creia que ni el seu vot ni els dels altres canviaria el sistema social. Assumia la impotència dels partits petits per a fer front al sistema parlamentari vigent. I manifestava que: "suposant que un partit d'extrema

esquerra tragués deu milions de vots, l'endemà hi hauria els tancs al carrer. Els monopolis, la gran banca, no es deixarien expropiar".

Entre els més grans de cinquanta, el de cinquanta-dos havia nascut a Segòvia i parlava castellà, era mecànic i separat sense fills. No es reconeixia com a abstencionista, malgrat que refusava visceralment el sistema polític i social que l'envoltava. Desmobilitzat de la LCR i dels sindicats CCOO, UGT i CNT, la política havia deixat de comptar per a ell. Es declarava trostkista i espanyolista. Opinava que el nacionalisme català era nefast, però malgrat tot, veia econòmicament factible la independència de Catalunya. L'Estat de les Autonomies també li semblava nefast, però reconeixia que si ell hagués estat català hagués volgut una Catalunya independent. D'intenció sempre havia estat abstencionista, i quan havia votat ho havia fet per a poder ensenyar la papereta a l'empresa, o per *cachondeo*. La veïna li deïa, "... si votes, et convido a dinar". I ell es venia per "un plat de lleties". Quan havia votat ho havia fet pel PSOE, i alguna vegada, pels comunistes. Tanmateix, pensava que aquesta ideologia encara no era factible. No creia en el sistema parlamentari actual ni en els partits en general. El seu ideal era una societat comunista, culta, amb més mestres i metges que no pas polítics.

I el de cinquanta-sis anys era un barceloní que parlava català, que havia treballat de portuari però era pensionista per invalidesa, estava casat i tenia dos fills. Abstencionista estructural ideològic des de l'any 1982, es va mostrar desencisat del sistema polític en general i del govern dels socialistes en particular. De tendència esquerrana, se sentia català però no era nacionalista ni autonomista, empès per una visió d'economitzar recursos. El que hagués desitjat era un bon govern central capaç de governar amb justícia. Desconfiava tant dels partits com dels sindicats, essent l'ecologisme i la unió amb Europa uns dels pocs temes amb capacitat per a interessar-li. Fins l'any 1982 havia votat pel PSUC, i en aquella ocasió volia fer-ho pel PSOE, però es trobava a l'hospital. De llavors ençà, no havia votat, com a manifestació de protesta per la política que es practicava.

Aquest és el perfil, molt esquemàtic, de les vint-i-tres persones entrevistades. Com que una referència a l'anàlisi de les entrevistes, per breu que fos, ocuparia un espai de temps del que no disposem, em limitaré a exposar les conclusions.

4. CONCLUSIONS

Per regla general, un estudi sobre l'abstenció electoral es refereix tant al perfil dels abstencionistes com als motius que condueixen a l'abstenció. I el que es pretén és esbrinar, per una banda, l'existència d'una determinada tipologia aplicable als abstencionistes i, per altra, la presència d'uns determinats elements sociopolítics capaços d'explicar la postura dels electors que no voten.

En el cas de tipologies, es parla d'abstencionistes no integrats, d'abstencionistes ambigus, intermitents, estructurals o crònics, ideològics, subdividits aquests últims en desmobilitzats d'un partit o en refutadors del sistema polític en conjunt.

Pel que fa a la desmobilització i als elements socials i polítics explicatius, s'intenta sistematitzar els motius en blocs com ara el distanciament i la incomunicació entre les forces polítiques i l'electorat; com ara la curta història del sistema de partits al nostre país i llur conseqüent manca d'implantació social; com ara el retraïment de l'anomenada esquerra sumergida, suposadament convertida en abstencionista; o com la desorientació ideològica mostrada per un partit en funcions de govern.

Evidentment, totes les variables anteriors mereixen ser tingudes en compte; això sí, sense passar per alt que la diversitat humana resulta inabastable. I tenint també present que, si en un estudi qualitatiu l'aprofundiment en el discurs enriqueix tant la informació com la interpretació, la sistematització esdevé menor que en un estudi quantitatiu.

Per mitjà de l'anàlisi de les vint-i-tres entrevistes, articulada metodològicament en quatre apartats per a cadascuna d'elles (anàlisi que configura l'anterior capítol), ens vam poder acostar tant al perfil de l'abstencionista com al tipus de raonament que aportava. I en el darrer capítol, i sota l'epígraf de Conclusions, vam realitzar un compendi del que havíem constatat.

De l'anàlisi d'aquestes entrevistes en profunditat ha estat possible extreure'n, per un cantó, unes dades globalitzadores, i per l'altre, una certa relació entre variables. Amb tot, i en consonància amb allò que s'ha dit més amunt, mai no es pot pretendre una valoració de tipus estadístic, pròpia dels estudis basats en el sondeig d'una mostra representativa. Malgrat això, sí que vam considerar vàlida una interpretació i anàlisi fundades en variables com la classe social, l'adscripció al franquisme, l'espanyolisme o el nacionalisme català, la implicació social o la insolidaritat, etc., establint-se també una certa interrelació entre elles.

4.1. RESULTATS GLOBAIS

Ha estat interessant comprovar -pel que fa als valors socials que han merescut una atenció ascendent a l'opinió pública d'ençà de l'arribada de la democràcia- que el *divorci* només és rebutjat per una dels persones entrevistades i qüestionat per una altra. L'*homosexualitat* ja és acceptada gairebé unànimement, amb només un cas de dubta. En referència a l'*avortament*, les discrepàncies creixen, atès que quatre de les persones entrevistades s'hi oposen de forma terminant i una hi posa condicions. L'*eutanàsia* és la que desperta més temor, podent-se observar que hi ha nou persones que no saben què opinar i una que n'està en contra.

Quant al *principal motiu* esgrimit per a *abstenir-se*, correspon al desencís de la política, mentre que la manca d'integració no esdevé rellevant. Els desencisats del PSQE centren la seva desmobilització electoral en una data clau: *després de les eleccions del 1982*. A partir d'aquest esdeveniment, i d'un altre també esmentat significativament: *el referèndum sobre l'entrada a l'OTAN*, el desinterès vers la política i les eleccions afecten els socialistes s'estén a antics votants/militants del PSUC o antics membres de partits de l'esquerra radical.

Entre els més despolititzats, l'*ecologisme* és aproximadament l'única proposta amb capacitat per a motivar-los.

El nombre de *nacionalistes catalans* declarats (nou) supera al dels *espanyolistes* (sis), essent interessant de remarcar -encara que sigui en aquest apartat globalitzador, i tornant a matisar el valor estadístic- que a la classe alta (sis persones) no s'ha trobat cap nacionalista català. La qual cosa no exclou que votin, quan ho fan, per CIU, havent-se de considerar el seu vot com un recolzament del centre/dreta i no pas del nacionalisme.

La idea d'un *estat federal* només repel·leix els espanyolistes, essent ben acollida per la majoria. Encara que en alguns casos no es tracti d'un concepte suficientment reflexionat, sorgeix com una noció atractiva d'antuvi, tant pels autonomistes -contemplant una integració dintre de l'Estat espanyol o bé dintre de la Unió Europea- com pels independentistes -aquests, mirant a Europa exclusivament. Si bé els *nacionalistes independentistes* són minoria, tots els entrevistats, inclosos els espanyolistes, admeten com a factible econòmicament la independència de Catalunya. Cal remarcar que una concepció comú al discurs antinacionalista és el retret que es fa als independentistes de voler aïllar-se internacionalment.

La integració a *Europa* desperta tants entusiasmes com recels, i aquests darrers són sempre de caire econòmic.

Es dona un corrent, no majoritari però que cal tenir en compte, que condueix a veure el *franquisme* menys dolent a mesura que s'allunya en els temps. Com a actuacions positives s'esmenten, de de la seguretat laboral al menor grau de drogues i delinqüència i, fins i tot, l'ambient de disciplina social i familiar que hi havia. Sense oblidar l'existència d'una dona de classe alta aferrissadament franquista únic exemple entre els entrevistats.

La influència de la *biografia*, referida a la infantesa i al model familiar, no apareix com un factor clarament decisiu en les opcions polítiques. Si bé en alguns casos la ideologia franquista/espanyolista, o la lliure pensadora, transmesa pels pares han persistit, per a la majoria dels entrevistats han estat les pròpies experiències i el context socioeconòmic on es mouen els que han marcat les directrius del seu pensament, actituds i comportament electoral.

Un punt que cal remarcar és el contrast que s'observa entre l'acritud de les crítiques que alguns manifesten contra Felipe González i el govern central i llur simpatia envers Pasqual Maragall i la seva actuació com a alcalde de Barcelona. És a dir, mentre no fan abstracció del PSC respecte del PSOE, sí que en fan de Maragall respecte dels socialistes en general.

4.2. ALGUNES RELACIONS ENTRE VARIABLES

Pel que fa a la *classe alta* -i atenint-nos al convenciment que els factors de diferenciació social són capaços d'explicar el comportament electoral i, sobretot, els arguments que s'addueixen per a aquest comportament- la no implicació, l'individualisme i l'espanyolisme es fan més patents que en la resta.

Per altra banda, tot i el caràcter contradictori que se sol atribuir a les *noves classes mitjanes*- potser seria més exacte qualificar-lo de caràcter acomodatiu- els entrevistats que pertanyen a aquesta capa social es mostren més implicats que els de l'estrat més elevat. Havent de destacar també la seva capacitat pel discurs de caràcter esquerranista, tant com pel de caire nacionalista, ja que és el grup on es declaren catalanistes en major proporció. Sense passar per alt la quasi total absència de partidaris de la dreta.

A la *classe baixa*, la col·locació a l'esquerra resulta majoritària, mentre que el nacionalisme, tot i ser-hi present és menor que en les capes mitjanes, trobant-se superat pel discurs de classe. La implicació en els moviments socials, ja que no en la política, es fa fortament palesa, sobretot entre els residents a Nou Barris, zona tradicionalment reivindicativa. Comprovació que posa en evidència el pes de l'entorn en les assumpcions i comportaments socials.

La confiança en *les accions de base* com a eina per a canviar la societat es troba més present entre els residents a Nou Barris que en qualsevol altre districte dels sis amb entrevistats. Postura que sovint apareix com una contraposició a la labor oficial dels polítics. Entre les classes alta i mitjana és on es valora menys el pes de les manifestacions o reivindicacions populars.

En resum, penso que a partir de l'anàlisi de les entrevistes s'ha obtingut una visió interessant i útil per a conèixer el caràcter de l'abstenció entre els més grans de trenta anys en un medi urbà. Un caràcter que comprèn tant els factors d'experiència personal com els factors històrics i polítics en què l'abstencionista es troba immers.

Per altra banda, i ja acabant aquesta comunicació, crec que en aquests moments qualsevol recerca sobre l'abstenció caldria fer-la des de l'òptica de les noves situacions socials, polítiques i econòmiques que han sorgit des del 1990, any en què es van realitzar les entrevistes. Situacions com ara el creixement de l'atur, l'aprofundiment en les tesis independentistes des de la no violència, el tractat de Maastrich i la UE, l'enfosament de l'URSS, la pèrdua d'identitat dels partits comunistes i, fins i tot, dels socialistes, o la corrupció política i administrativa a Espanya aporten uns factors nous, capaços de determinar tant el comportament electoral com el discurs en què es pugui sustentar.